

(Plak: 1-3)
 Beretning om de første dagn under tyskernes occupation av Norge

april 1940.

Mandas morgen 8/4-1940 offentliggjordes i alle aviser ordlyden av en fransk-engelsk note til Norge. Av denne fremgik, at de allierte (Frankrike og England) tidlig om morgenen samme dag hadde utlagt miner i norske territorialfarvand i 3 felter, nemlig:

1) utenfor Stadt, 2) paa Hustadviken og 3) i Vestfjorden sør for Narvik.

Utover dagen kom saa følgende meldinger:

1. Et tysk troppetransportakip var ved 13-tiden torpedert utenfor Sørlandskysten og 150 mand og 80 hester druknet.

2. Talrike tyske krigsskip (minefciere, torpedojagere og kryssere) var i nattens løp set i Storebelt paa vei nordover.

Denne siste melding blev mottat med forbehold - og skibenes antal opgitt forskjellig, snart 40-50, snart 90-100.

Alle meldinger blev livlig kommentert, og diskussionens bølger gik høit i Oslo, hvor avisenes extrautgaver blev revet bort som i krigens første dager.

Samme nat gik flyalarmsignal over Oslo og Akers, ved 24-tiden og senere.

Paa Gaugstad Asyl, hvor dette signal høstes meget godt, blev straks git ordre til aa slukke alt utelys og blende innendørs efter tidligere gitte forskrifter. - Efter 10 min. var det mørkt overalt her.

I Oslo brendte det fremdeles mange steder. - Og Ringveien tæt ved asylet laa fuldt oplyst endnu langt ut over natten.

Efter en times tid gik "faren over"-signal. Men straks efter kom ny alarm - denne gang av en halv times varighet. - Ved 5-tiden om morgenen var der en tredje (kortvarig) alarmtilstand.

Alle blev paa sine rum denne nat, idet de tidligere utsette tilfluktsrum ikke var innredet.

Stiftelsen Norsk Okkupasjonsstiftelse, 2014. 9de april meddelte avisene med svære overskrifter, at fremmede krigsskip i nattens løp hadde forsert Oslofjorden og at Bergen, Trondheim og Narvik var besat av tyskere. Paa Gaustad Asyl blev om formiddagen kjellerne under administrationsbygningen og begge B- og D-avdelinger i al hast gjort istand med sitte- og endel ligeplasser (efter tidligere lagte planer), og vinduene forsynt med tralømmer.

Klokken 13 hodtes luftvernsvæls: Passientene fra G., F., C. og A. blev ført til adm.bygningen, mens avdelingene D. og E. benyttet sine egne kjellere. - Tilbake paa enerum laa noen faa pass., som ikke kunde taes med - ialt ca. 15 stykker (avd. F. og G.) med en pleier(øke). - Det hele gik meget pent og raskt for sig. Pass. fra G. og F. brukte henholdsvis 8 og 15 min. fra alarmen gik, til de var i kjelleren (Adm. bygn.), og bare noen avdelinger gik feil nedgang og forårsaket en del forstyrrelse.

Allerede samme eftermiddag skulde man faa nytte av den foretatte prøve. Talrike fly hadde hele dagen passert over terrenget, gjen-synlig paa vei til og fra Fornebo flyveplads.

Ved 16 $\frac{1}{2}$ -tiden begynte endel mindre fly aa kredse rundt i stor høide, som om de drev øvelsesflyvning. - Pludselig skedde ved 16 $\frac{1}{2}$ -tiden endel eksplosjoner i Strøket Frøen - Apalveien - Fysiske Institut - Steinerud. Og straks efter kom 2-3 av de smaa fly i svaer fart mot gaustadomraadet, hvor de slap 10 - 12 bomber. - Den ene traf gartnerboligen, som ble smadret til pindeved og murbrokker. Gartneren med kone og datter, som var dels i trappen, dels i anden etasje, ble gravet frem og viste sig aa vare kommet rel. vel fra det (kone en ryggskade, datteren shock og gartneren selv uskadt). - De andre bomber faldt rundt om paa gaardsbruket og dets nærreste om-givelser. Garasjen ved vekten blev ødeløst, og en bil som stod der, øskadet. Bordkladningen paa laavebygningen over fjøset blev revet bort i noen meters bredde ved bombenedslan ca. 5 meter borte.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Fire bomber faldt paa og ved Gaustadalleen mellem asylet og Ringveien. - Hullene efter bombene paa vei og gaardeplads var ca. 1 m. dype og 2 m. i diameter, mens nedslagene i jordbar- og potetaker ~~alt~~ efterlot huller saa dype, at en mand kunde gaa ned i dem til halsen. Jordssilen fra disse sidste nedslag stod op over taket paa asylbygningene, og sten av en mandes størrelse slyngedes høit i været. - Hele bombingen av terrenget fra Frøen til Gaustad stod paa bare noen faa minutter.

Der blev her straks slaat alarm, og patientene og personalet samledes i tilflugtsrummene som under formiddagens øvelse. Og dette gik helt knikefrit. - Imidlertid kom hverken flere bomber eller noen flyalarm. Og efter en times tid gik hver til sit.

Om natten var blandet overalt.

Like før middagens øvelse kom 5-6 norske soldater, som var flygtet fra luftvern batteriene paa Holmen gaerd, Smestad. De fortalte, at tyskerne kom i biler og med fly og efter en kort kamp erobret batteriet. Soldatene hadde sprunget for livet, mens kuglene pep om dem. De var helt utkjærte og fik paa asylet mat og husly den første dag.

Onsdag den 10de april - var der om formiddagen flyalarm et par ganger, og man gik i kjellerne som foregaaende dag.

Imens hadde der gaat de forskjelligste rygter om situasjonen i hele landet - snart saes, at Bergen og Trondheim var erobret av de allierte, snart meldtes om bombeangrep fra disse sidstes side paa de forskjelligste steder.

Og ved 11-tiden spredtes over hele ^{i radio,} Oslo ved høitalerbiler og paa anden maate et orrop om at rømme Oslo straks, da engelske krigsskip vilde bombardere byen kl. 11 $\frac{1}{2}$. - Like efter blev fristen forlænget til 13 $\frac{1}{2}$.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Der opstod fuldstændig panik i byen og nærmeste omegn. - Folk gik mand av huse og søkte i lo ooo - vis utover i omegnen i biler, paa cycler eller tilfods. Man hjalp hverandre, og kjendte og ukjendte blev stoppet ind i alle slags befordringsmidler og kjørt avgaarde.

^eViene omkring Gaustad Asyl var paa et øieblik fylt av flygtende i alle aldre med og uten oppakning. - Og paa asylet selv begyndte en merkbar uro aa gjøre sig gjældende. Her blev imidlertid straks gitt beskjed om, at alle maatte bli paa sin post - og eventuelt søke tilflugt i kjellerne som tidligere under alarmtilstand. Og portene beordredes lukket. - Ikke desto mindre var det allerede lykkedes en del av passientene fra avd. A. aa stikke tilskogs og søke skjul i asylets høi laave paa Sognsveien. De kom dog alle snart tilbake.

Allerede kl. 12 samme formiddag kom i radio meddelelse om, at rømningsordren var falsk alarm, utstedt av uansvarlige ålementer, og at der ingen øieblikkelig fare var paa færde og alle maatte vende tilbake. - For manges vedkommende kom denne kontraordre forsent, idet de alt var langt paa vei indover i landet. Men mange snudde, aa de saa, at det var roligt i Oslo, og bombardementet uteblev. - De hadde heller ingen steder aa ta ind, da alle hus var overfylde. - Været var surt og koldt og sneen fremdeles dækket jorder og veier i Oslos omegn.

Til Gaustad Asyl kom i dagens løp endel ~~andel~~ flygtninger - nest gamle - for aa hvile lidt, før de tok fat paa hjemveien. Og paa gaardsbruket samledes en tid flere ullevalpassienter, som under panikken hadde faat beskjed om aa rømme og derfor straks hadde sprunget avgaarde over gjerder og jorder som de gik og stod i sine randede sykehuskvar under frakkene. - Etterhaanden blev det sparsommere med folk, men hele dagen vanket fremdeles adskillige mennesker omkring i terranget ved asylet.

5

Passientene paa Gaustad Asyl var under bombing og flyalarm for største delen rolige og disiplinerte.

En enkelt mandlig paranoid demens blev adskillig opskaket og maatte fjernes fra kjelleren den første dag.

Av de andre var de imbecille mest urolige.

En circular psykose - nu symptomfri og paa trappene til utskrivning - var adskillig urolig.

De første natter lykkedes det, som tidligere nevnt, endel av A.-pasientene ~~entene~~ aa stikke sig bort i i høilaaven ved Sognsvandet - og en av disse (den circular psykose) gikk en hel nat paa ski, efterat han forgjæves hadde forsøkt aa komme ind paa Skjennungshytten (i Nordmarken), som var overfylt av oslofolk.

Senere faldt alle tilro og ingen forlot asylet.

Til direktør Ø. Ødegaard, som var paa fjeldet de kritiske første dager, blev sendt telegram om krigstilstanden. Og han kom tilbake lode om eftermiddagen.

Gaustad Asyl 10/4 - 1940.

Th. Østrem
Th. Østrem.
kst.

Bytelefonen var dagene 10 - 12 april overbelastet, saa det ikke var muligt aa komme frem noesteds. Det viste sig, at Slemdal st. var sprængt og først kom i orden ut paa dagen 12te, da et par av asyls telefoner blev brukbare, mens flere av dem ikke kom i orden paa endnu en uke (visstnok linjebrudd ved bombenedslagene).

20/4-40.

D.s.